

ЕКОНОМІКА

ОТРИМАНО:

01 Вересня 2025

ПРИЙНЯТО:

17 Листопада 2025

ВИПУСК:

20 Грудня 2025

© CC BY 4.0

УДК 338.486.1:332.146

DOI 10.26661/2522-1566/2025-4/34-03

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ:
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Перегула Ю.А.*

*Д.е.н., доцент, заступник завідувача кафедри організації
туристичної діяльності, професор кафедри організації
туристичної діяльності**Навчально-наукового інституту управління, економіки та
бізнесу (ННІУЕБ)**Міжрегіональної Академії управління персоналом;**доцент кафедри глобальної економіки,**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**м. Київ, Україна*ORCID [0000-0002-1434-2509](https://orcid.org/0000-0002-1434-2509)* Email автора для листування: julilla.pereguda@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена формуванню нових наукових рішень щодо ідентифікації проблем туристичного бізнесу в регіонах України та пошуку шляхів розв'язання проблем розвитку туристичного підприємництва в регіонах країни в умовах нарощування воєнних ризиків, а також переходу на постіндустріальну модель розвитку та прискорення євроінтеграційних процесів. У дослідженні розкрито тенденції розвитку туристичної сфери в країні та українських регіонах у період з 2014 року, а також переваги від розвитку туристичного бізнесу для країни в цілому та регіонів України. Метою статті виступає формування сукупності заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні на основі аналізу функціонування туристичної сфери у регіонах України у період з 2014 року, а також ідентифікації ключових проблем туристичного бізнесу в регіонах держави. Методологія: використано комплекс загальних та спеціальних методів на емпіричному і теоретичному рівнях, таких як: літературного аналізу для дослідження закордонних та українських наукових розробок у сфері регіонального туристичного бізнесу; історичний та компаративної оцінки – для визначення тенденцій та особливостей розвитку туристичного бізнесу в регіонах України і в країні в цілому у період з 2014 року; порівняння - для визначення головних проблем, які заважають реалізації потенціалу туристичного бізнесу в регіонах України; індукції та дедукції – для визначення переваг, які несе розвиток туристичного бізнесу в регіонах для держави, регіонів країни та населення країни (регіонів країни); логічного узагальнення та наукової абстракції – для розробки сукупності заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні; методи систематизації, групування і логічного узагальнення для систематизації інформації, формування висновків і наукових пропозицій статті. У статті використано системно-

функціональний, історичний та системний підходи у розкритті та вирішенні проблематики розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні. Результати: сформована сукупності заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні.

Ключові слова: воєнні ризики, підприємства туристичної сфери, постіндустріальна трансформація, проблеми, регіони країни, туристичний бізнес в регіонах країни.

JEL Classification: L20, L80, L84.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Складні умови воєнного розвитку економіки України та перспективи повоєнної трансформації економічної системи країни ставлять перед всіма видами бізнесу в державі завдання щодо пошуку нових можливостей для забезпечення зростання. Враховуючи поступовий перехід української економіки на постіндустріальну модель розвитку важливим є забезпечити зростання для бізнесу зі сфери послуг, до якого відносимо туристичний бізнес.

Туристичний бізнес України є одним з найбільш постраждалих від ведення воєнних дій в країні. З іншої сторони туристична сфера має значні перспективи для розвитку та, за певних умов, може стати одним з ключових драйверів забезпечення розвитку, як економічної системи країни в цілому, так і окремих її складових, у першу чергу, регіональних економік.

Саме туризм, який має доволі низький поріг для входження по ресурсам, особливо фінансовим, може стати одним з головних елементів побудови резильєнтних, соціально-орієнтованих та сталих регіональних економічних систем в Україні, а також забезпечити розвиток суміжних сфер бізнес-діяльності, оскільки туристичні підприємства мають синергетичний вплив на більше ніж п'ятдесят суміжних галузей економіки, починаючи з сільського господарства та харчової промисловості і закінчуючи освітою та наданням юридичних послуг [1].

В сучасних умовах, важливим є виділити ключові проблеми розвитку туристичного бізнесу в регіонах України, а також розробити сукупність дієвих заходів вирішення виявлених проблем з врахуванням імплементації закордонного досвіду, прискорення євроінтеграційних процесів в країні, а також нарощування інноваційної активності туристичних підприємств. Окремою проблемою, що потребує вирішення в Україні є формування дієвих синергетичних зв'язків між регіональними (місцевими) органами влади, місцевим населенням та туристичними бізнес-організаціями.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми розвитку туристичного бізнесу знаходяться у фокусі уваги українських та іноземних вчених, у тому числі проблематика розвитку туристичної сфери у регіонах країни.

Так, китайські вчені Хуйжань Ван і Сінью Лу проводили порівняльне дослідження впливу різних моделей розвитку туризму на відродження сільської місцевості в Китаї, взявши за базу дослідження два типових китайські села [2].

Грузинські вчені С. Цецхладзе та Л. Осадзе у своєму дослідженні сфокусували увагу на розкритті тенденцій розвитку, проблем та викликів для винного туризму в Грузії [3].

Значний інтерес представляє наукова робота японських вчених Аянэ Сакуми та Харуки Като, що досліджували проблематику джентрифікації туризму на прикладі історичного центру городу Кіото та намагались знайти вирішення проблем співіснування туристів і місцевого населення у туристичних місцях [4].

Вчені з Ботсвани та Намібії М.Н. Шиманда, П.К. Могомоци, Л.П. Рутіна, О.Т. Такаду спираючись на дослідження туризму у дикій природі у комплексі Мудуму-Норт (регіон

Замбезі, Намібія) намагались визначити вплив туризму на стійкий розвиток місцевих громад [5].

Еквадорські вчені Жаель Долорес Замбрано-Мілес, Долорес Нарсіса Мілес-Севаллос, Лурдес Джаннет Сунтасіг-Туаса, Леонардо Фабіані-Орбеа акцентували увагу на можливостях впливу регіонального туризму на розвиток регіонів та окремих громад країни з врахуванням забезпечення стійкого соціального, економічного та екологічного розвитку регіональних економічних систем і регіональних бізнес-організацій [6].

Проблеми розвитку туристичного бізнесу в регіонах досліджувались українськими вченими до початку повномасштабного військового вторгнення росії в Україну.

Так, В.Ф. Проскура та О.В. Максютова у 2018 році зробили дослідження актуальних проблем розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону на прикладі Закарпатської області [7].

У 2020 році українські науковці А.П. Голод, Ю.Б. Феленчак та Т.І. Перегінняк провели значне дослідження розвитку регіональних туристичних систем України, а також окрему увагу приділили потенціалу розвитку українського туристичного бізнесу в регіонах країни в кризових умовах функціонування економічних систем різного рівня [8].

Саркісян А.О., Крупиця І.В., Павлюк С.І., Панасюк Ю.О. у 2020 році досліджували проблему регулювання та стимулювання туристичної діяльності в регіонах України, у тому числі провели ідентифікацію важелів прямого та непрямого впливу державного регулювання у регіонах країни на туристичний бізнес [9].

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну призвело до трансформації туристичного бізнесу в країні та її регіонах, що стимулювало появу нових наукових досліджень.

Так, у 2024 році Т.О. Тимошенко, О.А. Шевчук та О.В. Шевчук дослідили проблему розвитку туризму в громадах і регіонах України в умовах повоєнного відновлення, а також розкрили ключові напрями стратегій впровадження практик сталого туризму в період післявоєнного відновлення громад країни [1].

Голод А.П., Т.Я. Крижанівський, О.І. Дудаш у 2024 році розкрили проблематику розвитку туристичних кластерів як стратегічного напрямку регіональної політики у сфері туризму, а також впливу туристичних кластерів на стимулювання діяльності туристичного бізнесу в регіонах України [10].

Бойко З.В, Н.А. Горожанкіна та В.В. Грушка у 2024 році дослідили та надали характеристику тенденціям розвитку туризму в Україні в умовах воєнного часу, а також сформували пропозиції по стимулюванню туристичного бізнесу в регіонах країни з врахуванням воєнної трансформації туристичної сфери держави [11].

Не зважаючи на значний науковий доробок щодо вирішення проблем розвитку туристичного бізнесу в Україні з акцентом на регіони країни вважаємо доцільним, з врахуванням продовження трансформації туристичної сфери держави під впливом воєнних ризиків та процесів переходу на постіндустріальну модель розвитку, продовжити наукові дослідження в межах ідентифікації проблем розвитку туристичного бізнесу в українських регіонах та розробки комплексу заходів щодо усунення виявлених проблем.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ ТА ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою проведення дослідження виступає формування сукупності заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні на основі аналізу функціонування туристичної сфери у регіонах України у період з 2014 року, а також ідентифікації ключових проблем туристичного бізнесу в регіонах держави.

МЕТОДОЛОГІЯ

В межах наукового дослідження, для досягнення мети статті, використано комплекс загальних та спеціальних методів на емпіричному і теоретичному рівнях, таких як: літературного аналізу для дослідження закордонних та українських наукових розробок у сфері регіонального туристичного бізнесу; історичний та компаративної оцінки – для визначення тенденцій та особливостей розвитку туристичного бізнесу в регіонах України і в країні в цілому у період з 2014 року; порівняння - для визначення головних проблем, які заважають реалізації потенціалу туристичного бізнесу в регіонах України; індукції та дедукції – для визначення переваг, які несе розвиток туристичного бізнесу в регіонах для держави, регіонів країни та населення країни (регіонів країни); логічного узагальнення та наукової абстракції – для розробки сукупності заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні; методи систематизації, групування і логічного узагальнення для систематизації інформації, формування висновків і наукових пропозицій статті.

Методологія дослідження спирається на системно-функціональний, історичний та системний підходи у розкритті та вирішенні проблематики розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Повномасштабне військове вторгнення росій в Україну та спричинені ним воєнні ризики призвели до трансформації, як економіки країни в цілому, так і її окремих елементів, таких як окремі сфери бізнесу та регіональні економіки. В цих умовах значної трансформації зазнав туристичний бізнес країни, який на додачу до воєнних ризиків перебуває під впливом переходу на постіндустріальну модель розвитку та прискорення євроінтеграційних процесів. З іншої сторони воєнні дії в Україні поставили ключові питання щодо підвищення резильєнтності та стимулювання сталого розвитку національної економіки, що повинні ґрунтуватись на зростанні резильєнтності та прискоренні сталого розвитку регіональних економік країни. При цьому саме туристичний бізнес може слугувати підґрунтям для формування резильєнтних сталих регіональних економічних систем в Україні.

Вважаємо доречним розкрити вплив на туристичний бізнес в регіонах країни економічних та воєнних викликів у період з 2014 року з метою виявлення ключових тенденцій розвитку туристичних бізнес-організацій в країні та окремих її регіонах.

На початку дослідження проведемо аналіз динаміки туристичних підприємств в Україні в цілому та по регіонах країни з 2014 року до 2023 року (останній рік наявної статистичної інформації), щоб виявити вплив на розвиток туристичного бізнесу в країні та її регіонах економічної кризи 2014-2017 років, пандемії (2019-2020 роки) та війни (2022-2023 роки). Дані аналізу представимо у таблиці 1. Враховуючи обсяги інформації у таблиці 1 представимо дані за 2014, 2017, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 роки.

Аналіз у таблиці 1 дозволяє стверджувати, що туристичні підприємства досить гостро реагують на економічні та воєнні виклики, що видно зі зменшення їх кількості у період економічних криз та у 2022 році, однак швидко відновлюються і одними з перших серед підприємств інших галузей економіки виходять з кризи. При цьому таке положення справ характерно, як для України в цілому, так і для більшості регіонів країни. За обраний період дослідження, не зважаючи на економічну кризу 2014-2017 років, пандемію (2019-2020 роки) та війну (2022-2023 роки), загальна кількість туристичних підприємств загалом по Україні збільшилась на 16,97 % і збільшилась по вісімнадцяти з двадцяти п'яти регіонів країни (виключення регіони які найбільше постраждали від ведення воєнних дій в країні, як то Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська області, та регіони де відбувається трансформація туристичного сектору, як то Волинська, Закарпатська та Чернівецька області).

Таблиця 1

Аналіз динаміки туристичних підприємств в Україні в цілому та по регіонах країни за 2014 - 2023 роки

Регіон	2014 рік, од.	2017 рік, од.	2019 рік, од.	2020 рік, од.	2021 рік, од.	2022 рік, од.	2023 рік, од.	Абс. відх., од.	Темпи росту, %
Україна	57553	57578	69689	71748	69775	57734	67318	9765	116,97
Вінницька обл.	1852	1671	1935	2062	2079	1991	2374	522	128,19
Волинська обл.	1445	1268	1357	1352	1328	1217	1390	-55	96,19
Дніпропетровська обл.	3604	3684	4393	4713	4768	4266	5125	1521	142,20
Донецька обл.	1755	1645	1938	2053	1927	759	875	-880	49,86
Житомирська обл.	1367	1325	1492	1630	1573	1449	1743	376	127,51
Закарпатська обл.	4273	3749	3614	3597	3418	3123	3409	-864	79,78
Запорізька обл.	3168	2537	2749	2944	2843	1427	1605	-1563	50,66
Івано - Франківська обл.	2946	2717	3064	3106	3202	3039	3453	507	117,21
Київська область	2482	2939	3930	3976	3991	3715	4536	2054	182,76
Кіровоградська обл.	1020	924	1013	1071	1060	993	1161	141	113,82
Луганська обл.	454	453	545	570	547	116	50	-404	11,01
Львівська обл.	5192	4920	6169	6219	5881	5503	6459	1267	124,40
Миколаївська обл.	1543	1545	1718	1777	1718	1210	1544	1	100,06
Одеська обл.	4756	5181	6311	6382	5994	4664	5248	492	110,34
Полтавська обл.	1672	1741	2016	2101	2035	1892	2212	540	132,30
Рівненська обл.	1272	1233	1487	1632	1634	1601	2101	829	165,17
Сумська обл.	928	896	1094	1200	1220	1045	1249	321	134,59
Тернопільська обл.	1359	1119	1253	1300	1314	1237	1412	53	103,90
Харківська обл.	3440	3523	4472	4737	4583	3337	3690	250	107,27
Херсонська обл.	1962	1768	2010	2076	2030	527	564	-1398	28,75
Хмельницька обл.	1584	1618	2003	2143	2059	1923	2274	690	143,56
Черкаська обл.	1270	1349	1630	1683	1656	1535	1859	589	146,38
Чернівецька обл.	1664	1568	1704	1739	1612	1456	1629	-35	97,90
Чернігівська обл.	812	876	1175	1309	1279	1138	1365	553	168,10
м. Київ	5733	7329	10617	10376	10024	8571	9991	4258	174,27

Джерело: систематизовано автором за даними [12]

Про внесок у економіку країни та регіонів країни туристичних підприємств, а також про їх резильєнтність до економічних та воєнних викликів можливо зробити висновок на основі аналізу динаміки частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств України та українських регіонів у період дослідження (табл.2). Враховуючи обсяги інформації у таблиці 2 представимо дані за 2014, 2017, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 роки.

Таблиця 2

Аналіз динаміки частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств України та українських регіонів за 2014 - 2023 роки

Регіон	2014 рік, %	2017 рік, %	2019 рік, %	2020 рік, %	2021 рік, %	2022 рік, %	2023 рік, %	Абс. відх., %	Темпи росту, %
Україна	2,98	3,19	3,59	3,64	3,57	3,33	3,52	0,54	118,13
Вінницька обл.	2,40	2,42	2,75	2,95	3,05	3,02	3,25	0,85	135,56
Волинська обл.	3,00	3,01	3,30	3,24	3,23	3,00	3,02	0,02	100,78
Дніпропетровська обл.	2,41	2,59	2,96	3,08	3,11	2,98	3,19	0,79	132,69
Донецька обл.	2,15	2,70	2,98	3,14	3,12	2,54	3,03	0,88	140,93
Житомирська обл.	2,34	2,66	2,93	3,18	3,12	3,03	3,31	0,98	141,72
Закарпатська обл.	7,43	7,21	7,14	7,21	7,13	6,87	6,99	-0,44	94,07
Запорізька обл.	3,48	3,27	3,58	3,77	3,73	2,92	3,13	-0,35	90,01
Івано - Франківська обл.	5,37	5,46	5,57	5,60	5,80	5,60	5,71	0,34	106,34
Київська область	2,63	3,06	3,60	3,56	3,52	3,43	3,64	1,01	138,35
Кіровоградська обл.	2,53	2,54	2,66	2,79	2,85	2,79	2,92	0,40	115,71
Луганська обл.	1,86	2,13	2,42	2,54	2,59	2,11	1,17	-0,69	62,82
Львівська обл.	4,41	4,43	4,96	4,84	4,43	4,13	4,32	-0,09	98,07
Миколаївська обл.	2,69	2,85	3,05	3,18	3,16	2,76	3,13	0,44	116,38
Одеська обл.	3,62	4,05	4,59	4,60	4,51	3,97	4,08	0,45	112,48
Полтавська обл.	2,59	2,87	3,12	3,16	3,11	3,13	3,28	0,69	126,52
Рівненська обл.	3,03	3,24	3,56	3,72	3,75	3,74	4,38	1,35	144,40
Сумська обл.	2,06	2,25	2,63	2,84	2,92	2,70	3,00	0,94	145,79
Тернопільська обл.	3,12	3,11	3,31	3,37	3,44	3,26	3,41	0,29	109,42
Харківська обл.	2,06	2,30	2,75	2,84	2,73	2,35	2,45	0,39	119,08
Херсонська обл.	3,82	3,87	4,37	4,59	4,73	3,44	3,53	-0,29	92,50
Хмельницька обл.	2,44	2,77	3,16	3,35	3,33	3,17	3,38	0,94	138,43
Черкаська обл.	2,38	2,56	2,89	2,98	3,00	2,93	3,21	0,83	134,85
Чернівецька обл.	3,56	3,60	3,81	4,04	4,00	3,75	3,84	0,28	107,96
Чернігівська обл.	1,92	2,23	2,85	3,12	3,10	2,97	3,24	1,31	168,37
м. Київ	2,52	2,96	3,61	3,41	3,21	3,00	3,11	0,59	123,41

Джерело: систематизовано автором за даними [12]

Аналіз у таблиці 2 дозволяє вказати на значне зростання частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств України, а також зростання частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств у двадцяти з двадцяти п'яти регіонів країни (виключення Закарпатська, Запорізька, Луганська, Львівська та Херсонська області) у період дослідження. Наведене вказує про зростання внеску туристичної сфери у економіку країни та окремих її регіонів, а також на високу резильєнтність туристичного бізнесу до економічних та воєнних ризиків. Зменшення частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств в Запорізькій, Луганській та Херсонській областях викликані об'єктивними причинами тимчасової окупації частини території областей, а зменшення частки туристичних підприємств у загальній кількості підприємств в Закарпатській та

Львівській областях викликано зростанням кількості інших підприємств в межах релокації бізнесу під час війни.

З іншої сторони, дослідження Державного агентства розвитку туризму України (ДАРТ) щодо туристичної активності громадян України під час війни показало, що більше 55 % українців під час війни не були залучені до туристичних активностей в межах внутрішнього туризму, переважно через воєнні ризики (57,4 %) та фінансові витрати (42,2 %). При цьому серед тих українців, що здійснювали внутрішні туристичні подорожі акцент робився на літній відпочинок (47,6 %) у період відпусток/канікул (56,3 %). Ключовими перевагами в межах внутрішнього туристичного відпочинку для громадян країни були природа (51,5 %), а також бюджет відпочинку (45,7 %). Перевага українцями під час війни серед туристичних активностей надається пішим прогулянкам та дослідженням міського середовища (54,0 %) [13].

Звертаючи увагу на отримані дані, можемо зробити висновок про значний потенціал для нарощування туристичного бізнесу в Україні на основі розробки та запровадження інклюзивних траєкторій розвитку для кожного з регіонів країни. При цьому туристичні активності у регіонах можливо запроваджувати, як для регіональних туристів, так і для туристів з інших регіонів країни та іноземних громадян.

Реалізації потенціалу туристичного бізнесу в регіонах України перешкоджають такі головні проблеми: пасивність державних та місцевих владних інститутів; дефіцит фінансових ресурсів; дефіцит кадрів; відсутність адекватної інформаційної та консультативної підтримки потенційних і існуючих власників туристичного бізнесу; воєнні та енергетичні ризики; недостатній рівень досвіду та освіти, як власників туристичного бізнесу, так і працівників туристичної сфери; відсутність стратегічного бачення розвитку туристичного бізнесу в регіонах країни, як на рівні місцевих органів влади, так і на рівні окремих бізнес-організацій; протидія місцевого населення; низька якість організації взаємодії туристичного бізнесу з іншими бізнесами регіону і територіальної громади, що формує негативний синергетичний ефект; низька інноваційна активність туристичних підприємств та недостатній рівень запровадження інновацій; переважно незадовільний рівень сервісу туристів, що змушує туристів віддавати перевагу закордонному відпочинку; недостатній асортимент туристичних послуг та застарілість форматів надання туристичних послуг; низький рівень імплементації закордонного досвіду та напрацювань у сфері туризму Європейського Союзу.

Розвиток туристичного бізнесу в регіонах несе у собі такі переваги для держави, регіонів країни та населення країни (регіонів країни): зростання національної та регіональних економік, у тому числі через розвиток суміжних бізнес-організацій; підвищення рівня резильєнтності країни та її регіонів, у тому числі економічних систем різного рівня; зростання попиту на регіональних ринках праці зі сторони туристичного бізнесу; можливість підвищення гнучкості регіональних ринків праці за рахунок залучення у туристичний бізнес молоді, людей похилого віку, людей з обмеженими фізичними можливостями, у тому числі ветеранів; формування стійкого попиту на регіональні товари, у тому числі продовольчі та сувенірні; підвищення рівня соціального захисту населення у регіонах країни, у тому числі через залучення до туристичного бізнесу соціально вразливих верств населення; можливість розробляти і реалізовувати соціо-екологічні ініціативи та підвищувати екологічну стійкість регіонів країни; зростання різноманітності та інклюзивності у економічному, соціальному та екологічному розвитку регіонів країни; зростання пропозиції туристичних послуг та нарощування в'їзного туристичного потоку; формування додаткових джерел доходів для громадян країни з акцентом на сільську місцевість та депресивні території; виправлення демографічних проблем регіонів.

Розвиток туристичного бізнесу в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні повинен базуватись на таких складових:

1. Імплементатії закордонного досвіду, особливо країн, що відновлювали туристичну сферу після воєнних дій на своїй території: Німеччина (розвиток публічно-приватного партнерства, культурний туризм та розвиток туристичної інфраструктури); Ізраїль (сталий розвиток туризму та підтримка ініціатив територіальних громад у сфері туризму); Хорватія (розвиток туристичної інфраструктури та маркетинг); В'єтнам (розвиток широкого спектру туристичних послуг з акцентом на природний туризм); Північна Ірландія (розвиток культурного туризму та підвищення іміджу країни у туристів); Боснія і Герцеговина (підтримка ініціативи територіальних громад та місцевого населення у туристичній сфері, стимулювання туристичних ініціатив територіальних громад та місцевого населення); Руанда (екотуризм на основі співпраці з територіальними громадами і залученням місцевого населення до туристичної сфери) [1].

2. Інтеграції до єдиного туристичного простору Європейського Союзу на основі розроблених у ЄС нормативних документів, де ключовим є «Порядок денний щодо європейського туризму 2030» (European Tourism Agenda 2030) [14], що дозволить забезпечити сталий розвиток українського регіонального туристичного бізнесу, долучитись до туристичних ініціатив ЄС та отримати доступ до ресурсів Євросоюзу у сфері туризму, у тому числі фінансових.

3. Розширенні структури туристичних послуг з акцентом на воєнний, інклюзивний, пам'ятний, екологічний, технологічний, індустриальний, сталий туризм, де ключовим є формування позитивних синергетичних ефектів від розвитку туризму для місцевого населення та територіальних громад.

4. Активізації інститутів регіональної влади у нормативній, інформаційній, консультаційній та фінансовій сферах, а також в межах налагодження тісних взаємозв'язків між регіональними органами влади, територіальними громадами, підприємствами туристичного бізнесу та місцевим населенням [9].

5. Розширенні джерел фінансування туристичного бізнесу з акцентом на малий та мікротуристичний бізнес за рахунок активізації туристичних підприємств у Fintech сфері (краудфіндінг), а також за рахунок розширення грантової підтримки туристичного бізнесу у регіонах (державні, регіональні, місцеві гранти, недержавні гранти від українських та іноземних організацій, гранти від іноземних держав).

6. Формуванні і розвитку туристичних кластерів у регіонах за участі державних владних інститутів, регіональних владних інститутів, місцевих громад, туристичного бізнесу, іншого регіонального та місцевого бізнесу, місцевого населення [10].

7. Стимулюванні появи і розвитку соціо-туристичних парків по прикладу індустриальних парків, що потребує внесення змін у законодавчо-нормативні акти та механізми державного/регіонального регулювання розвитку економіки. При цьому соціо-туристичні парки будуть базуватись на розвитку соціального підприємництва з акцентом на туристичну сферу.

8. Стимулюванні інноваційної діяльності туристичних підприємств з акцентом на розширенні цифровізації туристичної сфери, технологічні інновації та збільшенні кількості інновацій для туристів у транспортній сфері [15].

Відзначаємо значні можливості для розвитку туристичного бізнесу в регіонах України та критичну важливість туристичної сфери для забезпечення резильєнтного, сталого розвитку, як регіонів країни, так і країни в цілому. Саме туристична сфера може стати для України та української економіки драйвером постіндустріального розвитку при адекватній ідентифікації проблем та розробці ефективної сукупності заходів усунення проблем з акцентом на регіональний рівень функціонування туристичного бізнесу.

ВИСНОВКИ

Нарощування воєнних ризиків, прискорення процесів постіндустріального переходу і європейської інтеграції, а також пошук стратегічних шляхів забезпечення розвитку економічної системи України та економічних систем українських регіонів вимагає пошуку та стимулювання розвитку сфер національної/регіональної економіки, які можуть стати базисом для прискореного відновлення, до яких слід віднести і сферу туризму. Розвиток туристичного бізнесу на регіональному рівні дозволить отримати Україні та її регіонам дієві інструменти для вирішення пост воєнних економічних, екологічних та соціальних проблем.

Проведене дослідження, на основі аналізу розвитку туристичної сфери у регіонах України у період з 2014 року, дозволило визначити ключові проблеми розвитку туристичного бізнесу в регіонах держави, а також сформулювати сукупність заходів розвитку туристичного підприємництва в регіонах України під час війни та після закінчення воєнних дій в країні.

Практичне впровадження пропозицій і висновків даної статті слід розглядати в контексті їх важливості для розвитку туристичної сфери України загалом та туристичного бізнесу в регіонах країни.

Перспективи подальших досліджень на основі і з використанням наукових результатів проведеного дослідження, полягають у розробці заходів забезпечення резильєнтності регіональної сфери туризму в межах воєнної та постіндустріальної трансформації туристичного бізнесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко Т., Шевчук О., Шевчук О. Розвиток туризму в громадах і регіонах України в умовах повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-124> (дата звернення: 21.08.2025).
2. Wang H., Lu X. A Comparative Study on the Promoting Effects of Different Tourism Development Models on Rural Revitalization: Case Studies from Two Typical Villages in China. *Sustainability*. 2025. № 17(2). URL: <https://doi.org/10.3390/su17020714> (дата звернення: 21.08.2025).
3. Tsetskhladze S., Osadze L. Development trends, problems and challenges of wine tourism. *Social Economics*. 2024. Issue 68. URL: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-68-12> (дата звернення: 21.08.2025).
4. Sakuma A., Kato H. Effect of simple accommodation regulation on preventing population decline in the historical centre of Kyoto City. *Regional Science Policy & Practice*. 2025. № 17. URL: <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100203> (дата звернення: 21.08.2025).
5. Shimhanda M.N., Mogomotsi P.K., Rutina L.P., Thakadu O.T. Exploring Stakeholder Perceptions of Wildlife Tourism in the Mudumu North Complex, Namibia, Zambezi region, Namibia : Implications for Sustainable Community-Based Conservation. *Regional Science Policy & Practice*. 2025. № 17. URL: <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100268> (дата звернення: 21.08.2025).
6. Zambrano-Mieles J.D., Mieles-Cevallos D.N., Suntasig-Tuasa L.J., Fabiani-Orbea L. Challenges and Opportunities in Local Sustainable Tourism : A Systematic Review Focusing on Community Participation and Regional Development. *Journal of Posthumanism*. 2025. № 5(1). URL: <https://doi.org/10.63332/joph.v5i1.636> (дата звернення: 21.08.2025).
7. Проскура В.Ф., Максютова О.В. Актуальні проблеми розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2018. Випуск 1(9). URL: <https://economics->

[msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_1\(9\)_131-136.pdf](https://msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_1(9)_131-136.pdf) (дата звернення: 21.08.2025).

8. Голод А.П., Феленчак Ю.Б., Перегінняк Т.І. Регіональні туристичні системи України : потенціал розвитку в кризових умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Випуск 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-8> (дата звернення: 21.08.2025).

9. Саркісян А.О., Крупиця І.В., Павлюк С.І., Панасюк Ю.О. Регулювання та просування туристичної діяльності в регіонах України. *Український журнал прикладної економіки та технологій*. 2020. Том 5. № 3. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-42> (дата звернення: 21.08.2025).

10. Голод А., Крижанівський Т., Дудаш О. Розвиток туристичних кластерів як стратегічний напрям регіональної політики. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-182> (дата звернення: 21.08.2025).

11. Бойко З., Горожанкіна Н., Грушка В. Тенденції розвитку туризму в Україні в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-7> (дата звернення: 21.08.2025).

12. Державна служба статистики України. *Кількість діючих суб'єктів господарювання*. 2025. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.08.2025).

13. Державне агентство розвитку туризму України. *Результати онлайн-опитування щодо подорожей Україною під час війни*. 2025. URL: <https://www.tourism.gov.ua/statistic> (дата звернення: 21.08.2025).

14. The European Commission. *European Tourism Agenda 2030*. 2022. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/european-tourism-agenda-2030-commission-welcomes-commitment-eu-countries-make-tourism-greener-more-2022-12-02_en (дата звернення: 21.08.2025).

15. Круковська О.В., Батрак М.М. Інноваційні технології як фактор підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств. *Здобутки економіки : перспективи та інновації*. 2024. № 13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14603791> (дата звернення: 21.08.2025).

REFERENCES

- Tymoshenko T., Shevchuk O., & Shevchuk O. (2024). Development of tourism in the communities and regions of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. *Economy and Society*, № 63. doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-124.
- Wang H., Lu X. (2025). A Comparative Study on the Promoting Effects of Different Tourism Development Models on Rural Revitalization: Case Studies from Two Typical Villages in China. *Sustainability*, № 17(2). doi.org/10.3390/su17020714
- Tsetskhladze S., Osadze L. (2024). Development trends, problems and challenges of wine tourism. *Social Economics*, Issue 68. doi.org/10.26565/2524-2547-2024-68-12
- Sakuma A., Kato H. (2025). Effect of simple accommodation regulation on preventing population decline in the historical centre of Kyoto City. *Regional Science Policy & Practice*, № 17. doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100203
- Shimhanda M.N., Mogomotsi P.K., Rutina L.P., Thakadu O.T. (2025). Exploring Stakeholder Perceptions of Wildlife Tourism in the Mudumu North Complex, Namibia, Zambezi region, Namibia : Implications for Sustainable Community-Based Conservation. *Regional Science Policy & Practice*, № 17. doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100268
- Zambrano-Mieles J.D., Mieles-Cevallos D.N., Suntasig-Tuasa L.J., Fabiani-Orbea L. (2025). Challenges and Opportunities in Local Sustainable Tourism : A Systematic Review Focusing on Community Participation and Regional Development. *Journal of Posthumanism*, № 5(1). doi.org/10.63332/joph.v5i1.636

- Proskura V.F., Maksutova O.V. (2018). Actual problems of development of the region's tourist and recreational complex. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics", Issue 1(9). Retrieved from [https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_1\(9\)_131-136.pdf](https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_1(9)_131-136.pdf) [in Ukrainian].
- Holod A.P., Felenchak Y.B., Perehyniak T.I. (2020). Regional tourism systems of Ukraine : potential of development in crisis. Uzhorod National University Herald. Series : International Economic Relations and World Economy, Issue 34. [doi10.32782/2413-9971/2020-34-8](https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-8) [in Ukrainian].
- Sarkisyan A.O., Krupitsa I.V., Pavliuk S.I., Panasyuk Y.O. (2020). Regulation and promotion of tourist activity in the regions of Ukraine. Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology, Volume 5, № 3. doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-42 [in Ukrainian].
- Holod A., Kryzhanivskiy T., & Dudash O. (2024). Development of tourism clusters as a strategic direction of regional policy. Economy and Society, № 70. doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-182 [in Ukrainian].
- Boyko Z., Horozhankina N., & Hrushka V. (2024). Tourism development trends in Ukraine during wartime. Economy and Society, № 59. doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-7 [in Ukrainian].
- The State Statistics Service of Ukraine. (2025). Number of operating business entities. Retrieved from <https://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
- The State Agency for Tourism Development of Ukraine. (2025). Results of an online survey about travel across Ukraine during the war. Retrieved from <https://www.tourism.gov.ua/statistic> [in Ukrainian].
- The European Commission. (2022). European Tourism Agenda 2030. Retrieved from https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/european-tourism-agenda-2030-commission-welcomes-commitment-eu-countries-make-tourism-greener-more-2022-12-02_en [in Ukrainian].
- Krukovska O., & Batrak M. (2024). Innovative technologies as a factor for increasing the competitiveness of tourism enterprises. Achievements of the economy : prospects and innovations, № 13. doi.org/10.5281/zenodo.14603791.

PROBLEMS OF TOURISM BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE: A REGIONAL ASPECT

Yuliia Perehuda

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

The article is devoted to the development of new scientific solutions to identify key challenges related to the tourism business in various parts of Ukraine. It also explores potential ways to solve the problems of tourism entrepreneurship development in the regions of the country amid rising military risks, as well as the transition to a post-industrial development model and acceleration of European integration processes. The research identifies the main trends in tourism development across the country and Ukrainian areas since 2014. Besides, it reveals the benefits of tourist business development for the country as a whole and the individual Ukrainian regions. The article aims to develop a set of measures to foster tourism entrepreneurship in the regions of Ukraine during the ongoing war and after the end of hostilities in the country, based on the analysis of how the tourism sphere has functioned across Ukrainian regions since 2014, as well as the identification of the key problems that the regional tourism business of the state faces.

Methodology: a set of general and specialized methods was used at the empirical and theoretical levels. These include: literary analysis to examine foreign and Ukrainian scientific contributions in the field of regional tourism business; historical and comparative assessment to identify trends and features of tourism business development across regions of Ukraine and in the country as a whole since 2014; comparative method to determine the key problems that prevent the realization of tourism business potential in the regions of Ukraine; inductions and deductions to identify the benefits that the tourism business development in the regions brings to the state, individual regions, and the population of the country (regions of the country); logical generalization and scientific abstraction to formulate a set of measures for the tourism entrepreneurship fostering in Ukrainian regions during the war and after the end of hostilities in the country; methods of systematization, grouping and logical generalization to organize information, develop conclusions and scientific proposals of the article. The article employs system-functional, historical, and systemic approaches to reveal and address the problems of tourism entrepreneurship development in Ukraine's regions during the ongoing war and in the aftermath of the country's hostilities. **Results:** a comprehensive set of tourism entrepreneurship development measures in the regions of Ukraine during wartime and after the cessation of hostilities has been proposed.

Keywords: military risks, tourism enterprises, post-industrial transformation, problems, regions of the country, tourism business in the regions of the country.